

ПРАВИЛНИК ЗА ДЕЙНОСТТА

ЧАСТ VI

ПРАВИЛА ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА РИСКА

Глава Първа ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Чл. 1. Настоящите Правила за управление на риска са част от Правилника за дейността на Борсата и уреждат:

1. идентифицирането на възможните заплахи и рискове, които биха могли да причинят потенциални загуби и прекъсване на процесите на търговия, осигурявани, осъществявани и поддържани от Борсата;
2. средствата за контрол и управление на идентифицираните заплахи и рискове;
3. разпределението на отговорностите между служителите на Борсата във връзка с управлението на рисковете.

Чл. 2. Политиката за управление на риска на Борсата включва:

1. процедурите за установяване на рисковете, свързани с дейностите, осъществявани от Борсата и системите, оперирани от нея и за определяне на допустимо ниво на риск, ако такова може да бъде установено;
2. процедури и мерки за управление на рисковете, свързани с дейностите, процедурите и системите на Борсата;
3. механизми за осъществяване на наблюдение върху адекватността и ефективността на политиката и процедурите по т. 1 и върху спазването от Борсата и лицата, които работят по договор с Борсата, на процедурите и мерките по т. 2;
4. механизми за наблюдение върху адекватността и ефективността на предприетите мерки за отстраняване на констатирани непълноти и несъответствия в политиката и процедурите по т. 1 и процедурите и мерките по т. 2, вкл. невъзможност за спазването им от лицата.

Глава Втора РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ОТГОВОРНОСТИТЕ

Чл. 3. Лицата, ангажирани в управлението на риска са:

1. Съвета на директорите;
2. Изпълнителния директор;
3. Оперативния директор;
4. Директорите на дирекции;
5. Служители, работещи по договор в Борсата.

Чл. 4. Съветът на директорите има следните отговорности по управление на риска:

1. Взема решения и издава нареждания по отношение на управлението на риска;
2. Най-малко веднъж годишно преглежда и оценява постигнатите резултати по управление на риска.

Чл. 5. Изпълнителният директор има следните отговорности по управление на риска:

1. Одобрява ограничителните мерки предложени от директорите на дирекции въз основа на резултатите от оценката на различните видове рискове;
2. Одобрява решенията за кадрово, материално-техническо и методологическо осигуряване на дейностите по управление на риска;
3. Най-малко веднъж на 3 (три) месеца представя на Съвета отчет за състоянието на системите за управление на риска;
4. Взема решения от оперативно естество по отношение на управлението на риска.

Чл. 6. Оперативният директор има следните отговорности по управление на риска:

1. Одобрява и/или представя за одобрение на изпълнителния директор решенията на директорите на дирекции за кадрово, материално-техническо и методологическо осигуряване на дейностите по управление на риска;
2. Осъществява ефективно наблюдение на неприемливите рискове, промяната в рисковете/риските нива и процеси за управление на риска;
3. Заедно с директорите на дирекции осъществява процеса на оценка на риска;
4. Съгласува действията си с Изпълнителния директор при предприемането на конкретни действия по ограничаването на рисковете, внедряването на контролни механизми и установяването на вътрешни контролни стандарти.

Чл. 7. Директорите на дирекции имат следните отговорности по управлението на риска:

1. Организируют работата по правилно провеждане на приетата от Съвета на директорите политика по управление на риска;
2. Контролират прилаганата от служителите политика и процедури за установяване на рисковете, свързани с дейностите на Борсата и механизмите за наблюдението върху адекватността и ефективността им;
3. Информират Изпълнителния директор, относно броя на засечените инциденти за размера на понесените щети, в случаите когато е налична информация за това;
4. Вземат решения за кадрово, материално-техническо и методическо осигуряване на дейностите по управление на риска;
5. Заедно с Оперативния директор осъществяват процеса на оценка на риска;
6. Представят пред Оперативния директор най-малко веднъж на 3 (три) месеца преглед и оценка на правилата, като при непълноти предлагат мерки за подобряване на управлението на риска.

Чл. 8. Служителите, работещи по договор в Борсата, са задължени да се запознаят и да спазват процедурите, описани в настоящите правила за управление на риска.

Глава Трета **ПОЛИТИКИ ПО УПРАВЛЕНИЕ НА РИСКА**

Раздел Първи

ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Чл. 9. (1) Политиката по управление на риска на Борсата се прилага интегрирано и съобразно с всички останали политики и принципи, регламентирани във вътрешни актове на Борсата.

(2) Целта на настоящата политика е да се документират мерките и процедурите по установяване, управление, наблюдение и оценка на рисковете, свързани с дейността на Борсата по реда на чл. 86, ал. 1, т. 3 от ЗПФИ.

Раздел Втори ВИДОВЕ РИСКОВЕ И ПРОЦЕДУРИ ЗА УПРАВЛЕНИЕ

Чл. 10. (1) Борсата разглежда отделните видове рискове, свързани с дейността ѝ поотделно, освен ако възникването и управлението им не са тясно свързани.

(2) Борсата разграничава следните видове рискове, свързани с дейностите, процедурите и системите ѝ:

1. Вътрешни - свързани с организацията на работа на Борсата, представляващи:

- а) Рискове, свързани с процесите;
- б) Рискове, свързани със системите;
- в) Рискове, свързани с персонала;

2. Външни - свързани с макроикономически, политически и други фактори, които оказват и/или могат да окажат влияние върху дейността на Борсата, представляващи:

- а) Риск на обкръжаващата среда;
- б) Риск от физическо вмешателство.

(3) Оценката на рисковете се отчита от директорите на дирекции и Оперативния директор, въз основа на резултатите от описаната Раздел Трети процедура по идентификация, оценка и контрол на риска.

(4) Въз основа на отчетените резултати съгласно процедурата, Борсата установява допустимо ниво на риск за организацията и осигурява извършването на дейността да бъде в рамките на определеното допустимо ниво.

Чл. 11. (1) Рискове, свързани с процесите са:

1. Рисковете свързани с изпълнението на основните функции на Борсата, които могат да бъдат:

- а) Нарушаване на непрекъснатостта на търговията с финансови инструменти;
- б) Нарушаване на непрекъснатостта на работа на Системата за търговия с финансови инструменти и останалите информационни системи на Борсата;

2. Рискове свързани с предлаганите услуги, които могат да бъдат:

-
- а) Виновно причинени вреди, които са в пряка причинна връзка с предоставяне на неверни, неточни или непълни данни и/или анализи във връзка с оповестяване на информация, публични изказвания и други;
- б) Недобросъвестно използване на поверителна информация, предоставена от членове, емитенти и клиенти (неупълномощен достъп до поверителна информация) и нарушаване на търговска тайна;
- в) Злоупотреба с поверителна информация;
- г) Конфликт на интереси;
- д) Грешки при събиране, въвеждане и осчетоводяване на данни;
- е) Грешки при подаване на информация към клиенти на Борсата;

3. Проектни рискове:

- а) Бюджетен риск от неспазване на предварително заложените бюджетни разчети;
- б) Качествен риск, свързан с невъзможността и/или неспособността за осигуряване реализацията на проекта в предварително заложените качествени граници, осигуряващи успешната реализация на проекта;
- в) Риск от неспазване на сроковете, свързан с невъзможността и/или неспособността за финализиране на проекта в предварително заложените и обявени срокове.

(2) Процедурите и мерките за управление на рисковете, свързани с процесите, включват:

1. По отношение на рисковете свързани с изпълнението на основните функции на Борсата:

- а) Разработване и/или сключване на договори за ползване на система за търговия на финансови инструменти;
- б) Разработване и/или сключване на договори за ползване на информационна система във връзка с осъществяваната търговия;
- в) Поддръжане и актуализация на търговската и информационната система;
- г) Сключване на договор с една или повече депозитарни и клирингови институции във връзка с приключването на сделките с финансови инструменти;

2. По отношение на рисковете свързани с предлаганите услуги:

- а) Изготвяне, приемане и прилагане на комуникационна стратегия на Борсата;
- б) Съгласуване на публичните изявления на членове на Съвета на директорите и на служителите на Борсата с Изпълнителния директор, а когато е необходимо и със Съвета;
- в) Поддръжане на системи и процедури, които осигуряват трайното и конфиденциално съхранение на информацията за сключените сделки, както и получената от емитентите информация във връзка със задълженията им за разкриване на информация;
- г) Разработване и прилагане на вътрешни правила за работа с информацията в Борсата, въвеждане на права и нива на достъп до борсовата информация, които осигуряват превенция на лицата, работещи по договор за Борсата, да разгласяват и да ползват за облагодетелстване на себе си или на други лица факти и обстоятелства, засягащи сключени сделки или финансови резултати на емитентите, както и всички други факти и обстоятелства, представляващи търговска тайна, лични данни и/или вътрешна информация, които са узнали при изпълнение на служебните и професионалните си задължения;
-

- д) Приемане и прилагане на етични правила за поведение на служителите на Борсата;
- е) Осигуряване на пълна и актуална по обем информация относно предлаганите услуги и задълженията на пазарните участници на интернет страницата на Борсата;
3. По отношение на проектните рискове:
- а) Еднозначно определяне на екипите и разпределяне на отговорностите между служителите при разработването на даден проект;
- б) Осигуряване на използването на лица, предлагащи конкурентни предимства или най-добри условия за осъществяване на съответния проект в случаите на използване на външни консултанти и/или подизпълнители;
- в) Изготвяне на техническо задание, проект на бюджет и определяне на срокове по изпълнение на отделните етапи по проекта;
- г) Синхронизиране на публичните изявления във връзка с проекта с ръководителя на проекта;
- д) Регулярно отчитане на всеки етап от разработването на проекта на Оперативния директор, както и текущо консултиране в случай на възникване на проблем и необходимост от промяна на първоначално определения бюджет и/или техническо задание;
- е) Приемане от Изпълнителния директор или от Съвета на завършения проект.

Чл. 12. (1) Рисковете, свързани със системите включват:

1. Пълна или частична недостоверност и пропуск в пълнотата на данните;
2. Последващо проявление на проблемите с достоверността и пълнотата на данните;
3. Липса на прецизност в методите на обработка
4. Грешки на софтуерни продукти;
5. Несъвършенство на използваните технологии;
6. Срив на системата на регулирания пазар, информационните и комуникационни системи.

(2) Процедурите и мерките за управление на рисковете, свързани със системите включват:

1. Архивиране на информационната система на Борсата и поддържане на резервни системи;
2. Процедура за възстановяване на работоспособността на информационната система;
3. Организация и управление на достъпа на потребителите до информационната система, която да не позволява неволни или умишлени нарушения в интегритета на системите, ползвани от Борсата;
4. Дефиниране на различни класове информация, съхранявана в Борсата;
5. Дефиниране на нива на достъп на служителите на Борсата в зависимост от позицията им и функциите, които изпълняват;
6. Регулярно извършване на одит на информационните системи;

(3) Борсата разработва и разполага с план за действие в кризисни ситуации, който осигурява продължаването и поддържането за достатъчно дълъг период на нормалната работа при спазване на законоустановените норми за дейността.

Чл. 13. (1) Рисковете, свързани с персонала, са рискове, свързани със загуби от:

1. Напускане на ключови служители;
2. Недобросъвестно поведение от страна на служителите на Борсата;
3. Недостатъчна квалификация и липса на подготовка на лицата, работещи по договор за Борсата;
4. Неблагоприятни изменения в трудовото законодателство;
5. Неосигурена безопасност на трудовата среда;
6. Недостатъчна или неадекватна мотивация на служителите;
7. Честа смяна на заетите служители, водеща до невъзможност за адекватно изпълнение на функциите.

(2) Процедурите и мерките за управление на рисковете, свързани с персонала включват:

1. Ясно дефиниране на вътрешни правила относно правата и задълженията на служителите, както и изготвяне и запознаване на служителите с индивидуални длъжностни характеристики;
2. Ясно дефинирани нива за достъп до информационните системи и бази данни на Борсата;
3. Регулярни обучения на персонала по теми, свързани с финансовата теория и практика, управлението на риска, нормативната база, имаща отношение към дейността на Борсата, информационните технологии и сигурността и други;
4. Регулярни срещи между директорите на дирекции в Борсата за обмяна на опит, впечатления и препоръки, по отношение на източниците на риск и търсене на решения за управлението и минимизирането им;
5. Събеседвания между директорите на дирекции и техните служители и оценка на персонала на всеки три месеца;
6. Поддържане на отворени, открити комуникации между различните звена в Борсата;
7. Извършване на начален и периодичен инструктаж, свързан с безопасните условия на труд;
8. Разработване и прилагане на правила за здравословни и безопасни условия на труд;
9. Разработване и прилагане на вътрешни правила за работна заплата съобразно длъжностната характеристика на всеки от служителите;

Чл. 14. (1) Рискове на обкръжаващата среда включват:

1. Неблагоприятни промени в нормативната уредба;
2. Рискове, свързани с прехвърлянето на важни дейности на трета страна - изпълнител;
3. Политически изменения;
4. Изменения в данъчната уредба.

(2) Процедурите и мерките за управление на рисковете, свързани с обкръжаващата среда включват най-малко:

1. Поддържането на актуална база данни с нормативната регламентация, имаща отношение към дейността на Борсата;
 2. Организирането на мерки за следене на съответствието на прилаганите политики с изискванията на законодателството и използване на външни консултанти и юридически
-

услуги в случай на необходимост за привеждане на дейността на БФБ в съответствие с нормативните изисквания и промените в тях;

3. Извършване на идентификация на клиентите, контрагентите и пр. в съответствие с изискванията на Закона за мерките срещу изпирането на пари и Закона за финансиране на тероризма, както и актовете по прилагането им при встъпване в трайни взаимоотношения;

4. Вземане на активно участие в публичните обсъждания по отношение планирани промени в нормативната уредба, касаеща дейността на Борсата и капиталовия пазар;

5. Следене на ефективността и качеството на изпълнение на лицата, на които Борсата е възложила за изпълнение на съществени функции, в резултат на сключени договори, и при необходимост и възможност – вземане на мерки за отстраняване на установени нередности.

Чл. 15. (1) В рисковете на обкръжаващата среда се включват и рисковете от физическо вмешателство като:

1. Природни бедствия;
2. Пожар;
3. Външни измами и кражби;
4. Терористични актове;
5. Непозволено проникване в системите за сигурност.

(2) Процедурите и мерките за управление на риска от физическо вмешателство включват:

1. Осигуряване на подходящ начин за наблюдение и контрол на помещенията, в които се намират технологичните средства и архивите на Борсата;
2. Поддържането в постоянна изправност на кризисен център, гарантиращ непрекъснатостта на процесите, а в случаите, когато това е невъзможно – своевременното им възобновяване;
3. Профилактика на регулярна база на въведените системи за наблюдение и контрол;
4. Разработване на инструкция за пропускателния режим в сградата на Борсата;
5. Разработване на процедура за евакуация на служителите в случаите на непосредствено физическо вмешателство в дейността на БФБ;
6. Процедура за докладване на инциденти.

Раздел Трети **ИДЕНТИФИКАЦИЯ, ОЦЕНКА, НАБЛЮДЕНИЕ И ОГРАНИЧАВАНЕ НА** **РИСКОВЕТЕ**

Чл. 16. Процедурата по идентификация, оценка и контрол на риска обхваща следните фази:

1. Фазата на идентификация на рисковете, самооценка на риска и осъществяване на контрол;
 2. Фаза на оценка на честота на настъпване и степента на въздействие на рисковете, както и промяна в нивата на риск, включваща следните дейности:
 - а) Отчитане на рискови измерители;
 - б) Отчитане за настъпили инциденти.
 3. Фаза на наблюдение на риска, включително на промяната в рисковете и рисковите нива и в
-

процесите за управление на риска;

4. Фаза на ограничаване на риска, включваща следните дейности:

а) Проследяване на открития риск при извършване на проверки от одитори;

б) Установяване на контролни стандарти;

в) Застраховане срещу риска.

Чл. 17. (1) Идентификацията на риска се инициира с вътрешно за всяко звено изследване, което представлява дейност по установяване на факти.

(2) Във връзка с идентификацията на рисковете, директорите на всяка дирекция информират по подходящ начин Изпълнителния директор относно броя на засечените инциденти, както и информация за размера на понесените щети.

Чл. 18. (1) Целта на процеса по самооценка на риска и осъществяване на контрол е:

1. да се подобри навременното установяване на неидентифицирани рискове;

2. да се подобри преценката за приемливостта на нивото на идентифицираните рискове;

3. да се доразвият и подобрят алтернативни механизми за контролиране на неприемливите рискове;

4. да се улесни прилагането на навременни и адекватни действия за ограничаване на риска;

5. да се ангажират отделните звена в Борсата в процеса по установяване и оценка на риска, като по този начин се постига по-голяма отговорност на служителите на Борсата за управлението на рисковете.

(2) Резултатите от процеса по самооценка на риска и осъществяване на контрол се използват за определянето на стойността на рисковите измерители за отделните бизнес функции.

Чл. 19. (1) Стойността на рисковите измерители дава информация за нивото на риска, дали специфичните рискове са в предварително определените граници и дали е необходимо предприемането на действия за ограничаването им до допустимото ниво за дружеството.

(2) Стойността на рисковите измерители се определя на базата на резултати от процеса по самооценка на рисковете и осъществяване на контрол.

(3) Директорите на дирекциите идентифицират рисковите измерители, свързани с тяхната дейност.

(4) След оценката на стойността на рисковите измерители, Оперативният директор определя реалистични нива на рискова поносимост.

(5) Директорите на дирекции незабавно уведомяват Оперативния директор при възникването или констатирането на нови рискови измерители или по-високи от предварително заложените

гранични стойности на рисковите измерители.

Чл. 20. (1) Действията, които се предприемат във фазата на оценка на риска, се предопределят от резултатите получени във фазата на идентификация. Оценката се определя от съответната дирекция, която идентифицира риска и от оперативния директор.

(2) Идентифицираните рискове се анализират от гледна точка на следните характеристики:

1. честота на възникване;
2. степен на въздействие.

(3) Съгласно тази оценка, рисковете се категоризират на приемливи и неприемливи, съобразно определеното за допустимо ниво на риск в Борсата.

Чл. 21. (1) Въз основа на резултатите от оценката на рисковете се определят възможни мерки за ограничаването им. Необходимо е да се оценят и остатъчните рискове след предприемане на ограничителните мерки.

(2) Ограничаването на рисковете се налага в случаите когато идентифицираните нива на риск надхвърлят приетите за допустими. Ограничаването може да бъде осъществено по следните начини:

1. избягване на съответния риск чрез прекратяване на дейността, която го поражда или заменянето и с алтернативна;
2. намаляване на възможността на проява на съответния риск чрез внедряването на контролни процеси, подобряване на надзора върху дейността, обучения;
3. намаляване ефекта от проявяването на съответния риск чрез застраховане;
4. прехвърляне на съответния риск към трети лица, които по същество са обект на същия тип риск;
5. предварително установяване и приемане на част от ефекта на съответния риск, като присъща за решението на управителните органи за продължаване на съответната дейност.

(3) Ограничителните мерки се одобряват от Изпълнителния директор.

Чл. 22. (1) Процесът на наблюдение на риска включва предприемането на конкретни действия по ограничаването на рисковете съобразно одобрените мерки. Последното е отговорност на директорите на дирекции.

(2) Директорите на дирекции подпомагат внедряването на контролните механизми и установяването на вътрешни контролни стандарти.

(3) Директорите на дирекции се отчитат пред Оперативния директор, който съгласува действията си с Изпълнителния директор.

Чл. 23. (1) Борсата поддържа ефективен механизъм за отчитане на настъпили инциденти, които цели:

1. да спомага за формирането на информационна база за загуби, предизвикани от операционни инциденти;
2. да спомага за увеличаване на риск културата, съответно подобряване на процеса по управление на риска и възможностите за ограничаване чрез подобряване на информацията за действителната цена на операционния риск;
3. периодично да измерва стойността на възникващите, вследствие на операционен риск инциденти, осигурявайки по-добра възможност на управителния орган за ограничаване на разходите;
4. да подобри възможността за реагиране при значителни операционни инциденти;
5. да приведе в съответствие изискванията на нормативната уредба на ниво функционална единица;
6. да създаде изцяло синхронизирана процедура за събиране на данни и отчитане, както и избягване на дублиране на информация и празноти.

(2) Политиката по управление на риска изисква незабавно отчитане на инциденти, които с: значими, имат заплашителен характер, имат отношение към репутацията на дружеството или имат незаконно или осквернително действие.

ДОПЪЛНИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

§ 1. Употребените в тези Правила термини, които не са дефинирани, се разбират в смисъла, в който се използват в ЗППЦК, ЗПФИ, ЗПЗФИ и актовете по прилагането им, съответно в общото търговско законодателство и търговската практика.

§ 2. По смисъла на тези Правила:

1. “Клиринг” са процедурите по определяне на вземанията и задълженията на всеки един от борсовите членове и взаимното им прихващане във връзка със сключените сделки с финансови инструменти.
 2. “Сетълмент” са процедурите по изпълнение на задълженията за прехвърлянето на пари и/или финансови инструменти във връзка със сделки и тяхното регистриране по сметка в депозитарна институция
 3. “Депозитарна институция” е ЦД или друг депозитар на финансови инструменти, определен при спазване на изискванията на чл. 100 и 101 от ЗПФИ.
 4. “Клирингова институция” е ЦД или друга институция, изпълняваща клирингови функции, определена при спазване на изискванията на 101 от ЗПФИ.
 5. “Кръстосана сделка” е сделка, по която борсовият член - купувач и борсовият член – продавач са едно и също лице.
 6. “Съществено нарушение на служебните задължения” е нарушението, което е определено
-

като такова в нормативен акт или във вътрешен акт на органа, определил члена като такъв, и което нарушава определените в тези актове задължения на члена. Преценката за съществеността на нарушение на нормативен акт се извършва от съответния компетентен орган, а в случаите на вътрешни актове – на органа, определил члена като такъв.

§ 3. В настоящите Правила са използвани следните съкращения:

1. “Борсата” - “Българска Фондова Борса – София” АД, респективно регулирания пазар, организиран от “Българска Фондова Борса – София” АД.
2. “Съвета” – Съвета на директорите на “Българска Фондова Борса – София” АД.
3. “Изпълнителния директор” – Изпълнителния директор на “Българска Фондова Борса – София” АД.
4. “Оперативния директор” – Оперативния директор в Българска Фондова Борса – София” АД
5. “КФН” – Комисията за Финансов надзор.
6. “ЦД” – “Централен депозитар” АД.
7. “Системата” – Електронната система за търговия, посредством която се осъществява борсовата търговия.

ПРЕХОДНИ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

§ 1. Настоящите Правила са в сила от 11.03.2009 г.
